

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Ne frankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Delavstvu vseh narodov v Avstriji!

Delavci! Volilci!

Parlamentarno delo je prekinjeno. Poslanska zbornica je razpuščena. Volilci bodo poklicani na volišče.

Z najsrpnejšim ustavolomstvom končava zasedanje prvega parlamenta splošne in enake volilne pravice. Bienerthova vlada je zbornico, na katero so milijoni opirali svoje nade, ošabno porinila na stran ter si na padlagi § 14. dovoljuje sama pravico pobiranja davkov, sama si dovoljuje rekrute in vse, česar ni mogla doseči od ljudskega zastopa. In zaupniki meščanskih strank v vladi — Weiskirchner, Hohenburger, Stürgkh, Marek in Glombinski — pritrjujejo z lastnim svojim podpisom tej kršitvi ustave!

V tej uri polagamo zastopniki delavskega razreda vseh narodov v Avstriji svojo misijo v roke naših volilcev nazaj. Vaša naloga volilci, bo sedaj, da presojate in sodite!

Naša prva zadača v parlamentu je bil

boj proti vladi.

Stali smo nasproti vladi, ki ni bila nič drugega nego poslušno orodje **militarizma**. Za aneksijo Bosne in Hercegovine je zapravila 256 milijonov kron. Za nove vojne ladje so ji vladni hlapci — krščanski socialci, nemški nacionalci, poljski kljub in slovenski klerikalci — dovolili 312 milijonov. Za nove priprave vojske na suhem se je zapravilo 52 milijonov. Državni dolgovi so pod to vlado narasli za 764 milijonov kron. Za obrestovanje tega strašnega dolga morajo avstrijski narodi vsako leto plačati 30 milijonov kron. In ta sredstva tirja vlada od najrevnejših izmed revnih. Povišati hoče davek na žganje, na vsako škaflico vžigalic hoče uvesti davek dveh vinarjev, podražiti hoče cigare, cigarete in tobak že od 1. julija naprej. Najsiromašnejši izmed siromašnih naj plačujejo stroške za vojne priprave, med tem, ko vleče velekapital, banke, borze, železarski kartel, naravnost oderuške dobičke iz državnih posojil in vojaških naročil. In ker parlament vladi teh novih davkov ni dovolil po njeni želji, ga je vlada potisnila na stran, vzpostavila nov režim po § 14. in sedaj si daje voliti nov parlament v nadi, da ji bo ta novo izvoljeni parlament pokorno in poslušno dovolil dridnavtske davke.

Vlada militarizma pa je tudi vlada **draginje**. Sklenila je bila, ne da bi bila vprašala parlament, z Ogrsko tajno pogodbo, ki nam prepoveduje, da bi se uvažale zadostne množine mesa iz inozemstva. Mi se ne smemo do sitega najesti, ker nam Ogrska tega ne pripušča. Vlada je agrarcem na ljubo trgovinske pogodbe s Srbijo in Rumunsko tako pokvarila, da avstrijskim konsumentom prav nič ne koristijo, avstrijski industriji pa povzročajo ogromno škodo. Žrtvovala je stotine milijonov militarizmu; predlogo o znižanju hišno-najemninskega davka pa je umaknila, za olajšanje stanovanske bede in stanovanske draginje nima nobene denarja.

Klerikalizem ima v tej vladi svojega najkrepkejšega zaščitnika. Nemški svobodomiselní naučni minister Stürgkh izroča naše ljudske šole popolnoma klerikaliziranju. Pod vlado, ki jo

podpirajo nemške svobodomiselní stranke, je v Avstriji ponovno zavlada najčrnejši klerikalizem.

V boju proti tej ljudstvu sovražni vladi pa smo se morali bojevati tudi proti meščanskim nasprotnikom te vlade. Naša opozicija je bistveno različna od opozicije „Slovanske Unije“. Mi smo načelni nasprotniki vladi kapitalistično-militaristične države; stranke „Slovanske Unije“ pa nimajo drugega cilja kot, da postanejo stebri in sokrivci te vlade, te stranke stavljajo samo ta edini pogoj, da se dva ali pa trije izmed njih okraši z ministrskim frakom. Mi hočemo utrditi moč parlamenta proti vladi kamarile in generalnega štaba. „Slovanska Unija“ pa je parlament z obstrukcijo ubila in s tem predala vso oblast kamarili in generalnemu štabu. V boju proti vladi smo se zajedno bojevali proti obstrukciji, **bojevali smo se za delozmožnost parlamenta.**

Strasten je bil medsebojni boj meščanskih Nemcev in Čehov, Poljakov in Rusinov, Jugoslovanov in Lahov, kadar je šlo za delež na oblasti, za ministrske časti in uradniška mesta, ali vsi ti so bili edini takrat, kadar so v bratski slogi glasovali proti zahtevam delavcev. V boju proti delavcem tvorijo vse meščanske stranke

eno samo in edinstveno reakcionarno maso.

Trikrat smo zahtevali v parlamentu izdatnih odredb proti draginji živil — odredb, katerih izvršitev naj bi olajšala bedo ljudskih mas in dvignila naše poljedelstvo v interesu siromašnega kmetskega ljudstva. Ampak vse te naše predloge so preglasovale meščanske stranke. Glasovale so proti Schrammel-Rennerjevemu predlogom dne 28. novembra 1907., glasovale so proti predlogu sodr. Hanuscha dne 29. okt. 1909., glasovale so proti predlogom Reumann-David dne 1. decembra 1910.

Celo vrsto socialno-političnih zahtev smo predložili poslanski zbornici. Ali tudi te je preglasovala meščanska večina.

Zahtevali smo znižanje postavnega maksimalnega delovnika najprej na deset, potem stopnjema na devet in osem ur — meščanske stranke so ta predlog dne 19. aprila 1910. odklonile. Zahtevali smo osemurni delovnik za vse obrate, v kojih se ne pretrgoma dela — meščanske stranke so naš predlog dne 31. januarja 1911. odklonile. Vložili smo zakon za varstvo pekov — meščanske stranke so dne 1. marca 1910. glasovale proti njemu. Predlagali smo odpravo delavske knjižice — meščanske stranke so naš predlog dne 2. junija 1910. odklonile. Zahtevali smo zvišanje plač železničarjem, poštnim uslužbencem, državnim nastavljenecem — meščanske stranke so naše predloge dne 26. junija 1908 in dne 21. junija 1910. preglasovale. Dvajset milijonov za železničarje — za to država nima denarja; tristodvanajst milijonov za vojne ladje — za to je denarja dosti v državnih blagajnah!

Za najvažnejše kulturne naloge država nima sredstev. Šole propadajo, najpotrebnejše železniške zgradbe se zavlačujejo, vodne ceste se ne gradijo. **Vse požre militarizem!**

Proti sovražni vladi, proti sovražni večini smo morali v zbornici, ki je bila vsak čas ogrožena od obstrukcije, vršiti

naše delo.

Izsiliti meščanskemu parlamentu za delavski razred, kar se izsiliti da, to je bila naša zadača. Čisto brez uspeha naša prizadevanja kljub vsem oviram vendar niso ostala.

Celo vrsto koristnih zakonov, ki smo jih sprožili in pri katerih smo sodelovali, je sklenil državni zbor. Tako predvsem zakon o ustanovitvi stanovanskega sklada, ki bo dovoljeval občinam in stavbenim zadrugam cenen kredit za zidavo ljudskih stanovanj; zakon o prepovedi ženskega nočnega dela; fosforni zakon, ki naj varuje delavce netilne industrije pred najstrašnejšo vseh poklicnih bolezni; zakon glede trgovskih pomočnikov, ki je zboljšal njih pravno razmerje; zakon o zapiranju trgovin, ki je tisočem delavnih ljudi preskrbel eno uro več počitka; zakon glede državnih uslužbencev, potom katerega so se zvišale plače nekaterih kategorij državnih uslužbencev in poduradnikov; zakon o zvišanju plač starim penzionistom; zakon o podporah za rezerviste in nadomestne rezerviste, ki obvaruje rodbine k orožnim vajam odpoklicanih državljanov vsaj pred največjo bedo; novela kazenskega zakona, ki je omilila ostrost zastarelega kazenskega zakona. Ako omenimo še izpopolnitev obrtne inšpekcije, naredbe o varstvu delavcev proti zastrupljanju s svincem, odpravo orožnih vaj v enajstem in dvanajstem službenem let, potem smemo pač reči, da naše delo vkljub vsem zaprekom ni ostalo popolnoma brez uspeha.

Poslanska zbornica je na naš predlog sklenila še celo vrsto drugih postav, ki pa so se razbile ob

odporu gosposke zbornice.

Najvažnejši med temi zakoni so bili: zakon o kršitvi delovne pogodbe, zakon o zavarovanju stavbinskih delavcev proti nezgodam in o znižanju sladkornega davka za osem vinarjev pri kilogramu. Teh uspehov našega dela nas je oropala gosposka zbornica, v kateri se združuje proti nam odpor velekapitala in veleposestva. Tudi od nas predlagana novela društvenega zakona, ki naj bi ženskam privolil politično društveno pravico, je od poslanske zbornice že sklenjena; gosposka zbornica se o njej še ni bila posvetovala, ko je razpust državnega zbora napravil konec vsakemu delu.

Mnogi drugi zakoni, pri katerih smo sodelovali, so bili v

odsekih

skoro izgotovljeni, ko se je razpustila poslanska zbornica. Tako predvsem velika predloga o socialnem zavarovanju, ki je bila po dveletnem trudapolnem delu popolnoma preračunana in bi se tekom par tednov lahko že sklenila v državnem zboru, tekom par mesecev pa bi zakon o socialnem zavarovanju že lahko stopil v veljavo, da ni vlada razpustila državnega zbora; potem zakon o prepovedi ženskega nočnega dela in o uporabi otrok v rudništvu; **zakon o plačilnih rokih za rudarje**; zakon o službeni pragmatiki državnih uradnikov in državnih uslužbencev; tiskovni zakon, ki naj bi dovolil prosto kolportajo in odpravil konfiskacije. Daljni zakoni so se v odsekih pripravljali, tako **novela rudarskega zakona**, ki naj bi

omejil oderuštvo rudniških podjetnikov; zakon o bolniškem zavarovanju in o zavarovanju proti nezgodam za pomorščake; zakon o regulaciji dela na domu; zakon o lokalnih železnicah, ki naj bi mnogim v industriji zaostali in krajem države prinesel toliko dolgo zaželeno železniško zvezo. Rezultat vsega tega dela je bil uničen z razpustom državnega zbora. Nova zbornica bo morala vsa ta dela pričeti zopet z nova. Vlada je z razpustom državnega zbora zagrešila pravcati čin uničevanja.

In nikakor ni to samo slučaj, da je vlada razpustila zbornico ravno v trenutku, ko so se v pododseku bila že končala posvetovanja o

socialnem zavarovanju.

Od novembra 1908. smo delali na predposvetovanjih o tem zakonu — ko je vendar enkrat končano in bi se moral zakon spraviti pod streho — razpusti vlada parlament! Vlada nima nobenega denarja za naše starčke in naše pohablence, za naše vdove in naše sirote — vlada ima denar samo za dridnavte in davke rabi samo za kasarne, za kanone in za vojne ladije.

Volilci!

V zavesti, da smo storili svojo dolžnost, polagamo svoje mandate v vaše roke. Če je bil rezultat našega dela manjši, nego bi moral biti, potem zadene krivda na tem vlado, ki ji parlament ni nič drugega nego prikimovalna mašina za militarizem; krivdo nosijo meščanske stranke, ki so naše predloge preglasovale, ki so ljudstvu sovražno vlado podpirale, ki so z dovolitvijo vojaških izdatkov stvarjajočemu socialno-političnemu delu odtegnile vsa sredstva. Krivdo nosi nacionalizem z leve in desne, nacionalizem vseh narodov, ki uničuje parlament, ki ga je ponižal do torišča malenkostnih intrig in preprirov in ki ga nikoli ni pripustil k resnemu socialnemu delu.

Vaša stvar je sedaj, da sodite — skrbite za to, da bo drugi parlament enake volilne pravice boljši od prvega!

Proti vladi Bienert!

Proti ustavolomcem!

Proti dridnavtom in dridnavtskim davkom!

Proti vladnim hlapcem!

Proti draginji živl in stanovanjskemu odruštvu!

Živela socialna demokracija!

Zveza socialno-demokracičnih poslancev v avstrijskem državnem zboru.

Gibanje rudarjev v Ljubnem in Fohnsdorfu.

Alpska montanska družba je svoj čas v obeh okrožjih zmanjšala gosposke plače. Takrat se je dejalo, da se bo to zmanjšanje takoj odpravilo, ko se bodo izboljšale gospodarske razmere. Kljub temu, da je sedaj kupčija s premogom jako dobra in premoga celo primanjkuje, kljub temu, da je alpina obljubila svojim delničarjem večjih dividend, vendar noče alpina prav nič popraviti in povrniti, kar je nekoč delavcem vzela. Nasprotno — rudarjem se plače utrjavajo še naprej. Razentega pa se rudarji šikanirajo še zaradi novih določb pri tesarskih delih; zakaj te nove določbe niso nič drugega kakor navadno sekiranje rudarjev. Tudi z ozirom na varnostne odredbe morajo rudarji mnogo trpeti in so bili prisiljeni od rudarskih oblasti zahtevati najodločnejših odredb. Ako premislimo še ogromno naraščanje draginje, tedaj je jasno, da je položaj rudarjev naravnost neznošen. Kako so se živela v obeh rudarskih okrožjih podražila, o tem pričajo naslednja dejstva: Goveje meso je stalo prej 1 K 12 vin., sedaj stane 1 K 76 v do 1 K 84 vinarjev. Svinjsko meso prekajeno je stalo prej 1 K 24 v, sedaj 1 K 96 v do 2 K. Svinjska mast prej 1 K 20 v, sedaj 2 K 10 v. Pšenična moka prve vrste prej 24 v, sedaj 42 v. Polentna moka prej 18 v, sedaj 30 v. Goveja mast prej 2 K, sedaj 3 K 40 v. Plače so se prav malo izboljšale, zlasti prav malo gosposke plače, in sicer samo za 20 vinarjev od 15 let sem. Današnje plače niso v nikaki primeri z veliko draginjo, tudi pogojne plače (Geding) ne. Uradna

statistika za leto 1908 nam daje tele podatke: Kopači in vozniki 3 K 87 v, drugi odrasli jamski delavci 3 K 68 v, odrasli zunanji delavci 3 K 55 v, mladi delavci 1 K 52 v, delavke 1 K 42 v. Te številke pač zadosti jasno povedo, da niso plače v nobenem razmerju z draginjo življenskih potrebščin.

Vse te razmere so delavce prisilile, da kaj ukrenejo in se zganejo. Zaraditega sta se vršila dne 26. februarja v Ljubnem in Fohnsdorfu dva ogromno obiskana rudarska shoda; poročala sta sodrug Muhič in sodrug Zwanzger. Najprej se je govorilo o posvetovanju z ministrstvom za javna dela, nakar se je takoj pričelo obravnavati o rudarskih plačah. Oba shoda sta sklenila, da postavita z ozirom na neznošno draginjo živl svoje zahteve. Tudi glede na varstvo rudarjev je treba zahtevati korenitih določil, zlasti, ker je upravno sodišče izreklo neko razsodbo, ki rudarsko postavo naravnost na glavo postavlja. Upravno sodišče je namreč razveljavilo določilo okrožnega rudarskega urada v Ljubnem z dne 15. septembra 1910, ki ukazuje, da delavci pri 30 stopinj Celzija v jami in v prostorih za stroje ne smejo delati delj časa kakor šest ur.

Zato sta oba shoda sklenila, da izročita alpini tele zahteve:

1. Dvajsetodstotno zvišanje gosposkih plač za vse delavce gosposkih šihov izven jame in v jami.

2. Dvajsetodstotno zvišanje obstoječih pogojnih plač za vse akordne delavce.

3. Pri delih v vročini 30 stopinj Celzija in več se ne sme delati delj kakor šest ur, za kar se mora plačati 6 K.

4. Pri vodnih delih in pri snaženju močvirja (Sumpf) se mora delati po šest ur in se mora plačati 6 K za šiht; preskrbeti se morajo nepremočljive obleke.

5. Zaraditega plačilnega gibanja se ne sme nikdo odpustiti od dela.

Te zahteve so jako skromne in upravičene, zlasti zato, ker je alpina sama obljubila izboljšanje, brž ko se gospodarske razmere izboljšajo. Ali bo alpina hotela ravnati pametno in ne bo povzročila s trdovratnostjo boja?

Izkoriščanje alpske montanske družbe.

Alpina se zopet pripravlja, da razdeli med svoje delničarje čisti dobiček leta 1910. Družba je v srečnem položaju, da razdeli višje dividende, in sicer 19 odstotkov proti 18 odstotkom v prejšnjem letu. Vsak delničar bo dobil 38 K na delnico, dasi vsi ti bogatini niti najmanjšega pojma nimajo, kako težko se prislužijo vsi ti milijoni, ki si jih bodo med sabo razdelili. Družba poroča, da je naredila 16 milijonov čistega dobička; k tej vsoti se prišteje še čisti dobiček od prejšnjega leta, tako da ima družba vsega vkup 17 milijonov čistega dobička. Kraj tega so se odpisali še 4,204.000 K, kar bo nedvomno precej povečalo že itak ogromno vsoto.

Čeprav se število delavstva ni mnogo povečalo, vendar se je izkopalo silne množine premoga več kakor v prejšnjem letu; iz tega sklepamo z neovržno gotovostjo, da se je delavstvo izkoriščalo z vsemi sredstvi.

Leta 1910. se je izkopalo premoga 11,410.000 meterskih stotov, 82.000 meterskih stotov več kakor v prejšnjem letu, rud 17,088.000 meterskih stotov, torej 1,771.000 več kakor v prejšnjem letu, surovega železa 5,288.000 meterskih stotov, 637.009 meterskih stotov več kakor v prejšnjem letu, ingota 4,087.000 meterskih stotov, 444.000 meterskih stotov več kakor v letu 1909, izgotovljenega valčnega blaga 2,524.000 meterskih stotov, proti prejšnjemu letu za 254.000 meterskih stotov več.

V rudnikih družbe se je zgodilo čez 1400 nezgod, od teh čez 1000 samo v Donavitzu. Kraj tega je prišlo okolo 15 delavcev ob svoje življenje.

V topilnicah (plavžih) so delali vsi delavci po 12 ur, ob nedeljah, ko se je menjaval šiht, celo 18 ur. Celotni mladi po 15 let stari delavci so morali delati prav tako po 18 ur. Ti mladi delavci nam nudijo živo in žalostno podobo vse

bede, zlasti če pomislimo, kako težko se morajo boriti s spancem. Gorje tistemu, ki bi se dal premagati od spanca! Ne samo, da bi se kaznoval z občutno denarno kaznijo, zadela bi ga lahko tudi težka poškodba ali celo smrt.

Resnično, gospodje delničarji bi lahko pisali svoje sklepne račune s krvjo in solzami! Sedemnajst milijonov je izmzgala družba iz svojih mezdni sužnjev. Ako bi družba dala po 10 kron draginjske doklade vsakemu delavcu na mesec, bi ji ne odvzelo niti dveh milijonov ne; gospodje bi si še vedno lahko razdelili čedno vsotico 15 milijonov, kar bi bilo menda popolnoma dovolj, da bi še nadalje živeli svoje brezskrbno življenje. Seveda ne mara noben podjetnik dati delavcu prostovoljno tega, kar mu gre; to si mora delavec priboriti šele s svojo organizacijo in vzajemnostjo. Delavci imajo dovolj razlogov, da tudi oni naredijo svoje račune. Delavci! Proč z brezbriznostjo, vsi na delo za organizacijo, potem bodo tudi vam zasijali lepši dnevi!

Škandalozno gospodarstvo pri alpski montanski družbi.

Dne 26. januarja t. l. je vložil državni poslanec sodrug Muchitsch s tovariši v državnem zboru interpelacijo, v kateri so bile obširno popisane razmere v rudniku Alpinske montanske družbe in sicer v rudniku v Ljubnu in Fohnsdorfu kakor tudi na Železni rudi (Eisenerz-Vorderberg). Da bi ta v interpelaciji navedena fakta še potrdili, podala sta se dne 24. februarja dopoldan zaupnika rudarjev, sodruga Zwanzger (Ljubno) in Schaflechner (Fohnsdorf) v spremstvu drž. poslancev Muchitscha in Reumanna v ministrstvo za javna dela, kjer sta bila sprejeta od sekcijkega načelnika Homanna ter sta v prisotnosti ministerialnega svetnika Holobeka, predstojnika oddelka za rudniško inšpekcijo podajala in razlagala pritožbe rudarjev. Predvsem sta se pritoževala nad pomanjkljivostjo varnostnih naprav v jamah in sicer nad pomanjkanjem jamskega lesa. V Ljubensko-Fohnsdorfskih jamah in na železni rudi v Vorderbergu in v Eisenerzu obratni vodja Baumgartner ne pripušča zadostnih varnostnih tesarskih del, tako da te varnostne naprave nimajo zadostne odporne sile. Najmanjši pritisk zadostuje, da se te naprave zrušijo, kar pomeni samo po sebi umevno neprestano smrtno nevarnost za rudarje.

Poudarjalo se je, da je voda v Fohnsdorfski jami samo radi tega vdrla, ker se je skušala nabirajoča se voda zadržavati s slabo desko, ki pač ni mogla vzdržati premočnega pritiska. Alpinska družba, ki se odlikuje z neprestanim reduciranjem pogojnih plač, spravlja rudarje s svojo zanikarnostjo napram delavcem v zmiraj nove nevarnosti. Najboljše delavske moči zapuščajo delo in se izseljujejo vsled neznošnega meznega pritiska v tujino. In ti dobri, izurjeni rudarji se nadomeščajo z nekvalificiranimi delavci, ki sploh ne poznajo jamskih razmer in njihovih nevarnosti. Naravno, da ti ljudje včasih s svojim, ker ravno, kakor je rečeno, ne poznajo nevarnosti, nepredvidnim ravnanjem spravljajo življenje in zdravje drugih rudarjev v največjo nevarnost. Pa tudi inženirji čestokrat z nepremišljenimi odredbami o uporabi razstreljivih snovi ogrožajo življenje rudarjev. Na eksplozivnih krajih, ki so polni plinov, zaukazujejo inženirji strelcem streljati. Za primerno zračenje pa primanjkuje potrebnih železnih in betonskih cevi, ki se uporabljajo pri jamski ventilaciji; čestokrat se uporabljajo lesene cevi, ki so pa preslabe, tako da jih prav lahko proderejo jamski plini. Na krajih, kjer se dela premogov prah, pa manjka vode za poškopljivanje. Take in enake nerednosti dokazujejo, kako lahkomišljeno se igra Alpinska družba s človeškimi življenji. In to zanikarnost so sodrugi Zwanzger, Schaflechner in posl. Muchitsch s celo vrsto zgledov in slučajev primerno osvetili in poudarjali potrebo natančne inšpekcije, da se v interpelaciji navedena fakta natančno preiščejo.

Razpravljalo se je pa v ministrstvu tudi o mezdni razmerah. Tako se v Münzbergu pogojne plače dostikrat šele ob koncu

meseca naznanjajo, vsled česar morajo delavci delati po dva, tri tedne, ne da bi si bili na jasnem glede, svojega zaslužka. Govorilo se je o tem, kako se po enem ali dveh tednih pridnega dela že določene in zaslužene, pa vsled mesečnega izplačevanja še ne izplačane pogojne plače kratkomalo reducirajo.

Prav posebno pa se je razpravljalo o visokih kazenskih globah, ki si jih dovoljuje Alpska družba proti svojim delavcem. Pri sedanjih draginji najpotrebnejših živil se Alpska družba, ki že tako plače nepostavno reducira, ne straši, odtegovati posameznim rudarjem kot kazenske globe po štiri, šest, sedem, dvanajst, da celo osemnajst kron od njihove revne plače. Samo po sebi umevno je, da rudarji te kazenske utrške kar najtežje občutijo in se nad njimi pritožujejo. Rudniško vodstvo pa je imelo za te pritožbe zmiraj gluha ušesa. Bolniška blagajna bratovske skladnice ima pri tem dobre dohodke in Alpska družba seveda ravno na te dohodke iz kazenskih glob špekulira. Alpska družba namerava bolniške prispevke znižati, posledica takega znižanja bi bila, da bi se reducirali tudi predpisani prispevki „Alpine“ in bi tako ta družba iz kazenskih glob delala materialen dobiček. Rudarji so zahtevali zvišanje bolniške podpore, ki ga jim pa „Alpina“ nikakor neče dovoliti, ker na ta način iz kazenskih denarjev ne bi imela nobenega profita. Sekcijski načelnik Homann se je pozval, da v sporazumu poljedelskega ministrstva skuša delati na to, da se vendar enkrat onemogočijo te sramotne razmere. Sicer pa bodo ob priliki izpremembe rudarskega zakona socialni demokratje poskrbeli, da se sprejme v zakon primerna določba, ki bo enkrat za vselej onemogočila to neprestano odtegovanje kazenskih glob.

S tem, da so se v enournem razgovoru s sekcijskim načelnikom Homannom temeljito pojasnile in razkrinkale sramotne razmere pri „Alpini“, je pač, upamo, podan zadosten povod, da se uvede stroga jamska inšpekcija pri tej družbi. Upamo pa, da bo tudi rudniška oblast imela v sebi še toliko energije, da nastopi proti tem razmeram in se rudarjem zasu-gura vsaj ono primitivno varstvo, katero predpisuje splošni rudniški zakon, ki je sicer pač poln obziriv do rudniških posestnikov.

Naravnost je neverjetno, da so take razmere, kakor jih navaja Muchitscheva interpelacija in kakor sta jih ustmeno še natančneje obrazložila sodruga Zwanzger in Schaflechner, pred očmi rudniške oblasti sploh mogoče. Tudi življenje rudarja je menda vsaj toli dragoceno kakor pa življenje raznih kapitalističnih pijavk. Če se pa kak dobičkaželjen s tem življenjem na lahkomišljen, da, na naravnost zločinski način igra, potem je pa prokleta dolžnost rudniške oblasti, da poseže vmes!

Strokovni pregled.

s **Država kot izkoriščevalec.** Kako današnja država prednjači kapitalistom v izkoriščanju in ugonabljanju delavcev, to nam najbolje dokazuje postopanje z delavci v državnem rudokopu Zgošče v Bosni. Številke so najboljši tolmači, pa naj zato tudi one govorijo, ker se bo iz njih najbolje razvidelo postopanje z delavci. En delavec je zaslužil K 81.10, a od tega mu je, ko se mu je pri izplačevanju odbilo:

za olje, lampe, fitilj, plin K 7.98
za bolniško blagajno 3.24
za hrano 49.—
za predujem (Vorschuß) 17.—
za druge stvari 3.09

K 80.31

ostalo K 0.79. To je torej njegov zaslužek 25 dni.

Drugi delavec je zaslužil v 23 dneh K 75.90, a ko se mu je pri izplačanju odbilo:

za bolniško blagajno K 3.04
za olje, lampe itd. K 0.50
za hrano 49.86
za predujem 20.—
za stanovanje 2.50

K 75.90

ni dobil za mesec dni napornega dela niti vinarja. Taista delavec dela po premogokopih že 20 let in vzdržuje ženo, četvero dece, starega očeta in mater. Razpravljajoč o teh suženjskih razmerah, piše med ostalim bratski list sarajevski „Glas Slobode“ sledeče: Zlasti v trgovinah z življenjskimi potrebščinami so delavci pripuščeni na milost in nemi-

lost upravi. Tako se n. pr. kava, ki jo nabavlja uprava za ceno K 2.91 prodaja v skladišču po 3 K na kilogram. V tem premogokopu je padlo že nekoliko žrtev. Ali s ponesrečenimi in izčrpanimi rudarji se dela tako kakor z izcejeno limono. Če se kak delavec ponesreči ali pa tako izčrpa svoje moči pri težkem delu, se ga kratkomalo pripusti njegovi usodi. — Ali tudi otroci se smatrajo v tem državnem podjetju kot pripraven material za napravljane profita. Uposljenih je nad 60 otrok, ki delajo ravno tako dolgo, kakor odrasli delavci in to proti revni plači — 1 K. Torej kapitalistična država kot izkoriščevalec in kot vzor kapitalističnim pijavkam. Po tej sliki, ki nam jo podaja državni premogokop v Zgošću v Bosni, se pač jasno vidi, kako si vlastodržci vsaj približno zamišljajo zavarovanje delavstva.

s **Kateri delavec bolje živi?** Vsaki delavec bi moral razumeti rezultate statistike, ki so pol dolgotrajnega in zelo vestnega dela, da bi iz njih znal izvajati logične posledice. Vprašanje plače in delovnih pogojev, draginja živil, to je v vsaki deželi drugače in to sedaj na korist, sedaj na škodo delavstva. Vsled tega pa je dolžnost vsakega našega delavca, da primerja svoj ekonomski in socialni položaj s položajem svojega brata na Angleškem, Francoskem, Nemškem, v Avstriji in v Italiji in izvaja posledice. Po neki detajlni in skrbno sestavljeni statistiki je konstatirano od 1. 1905. do 1909., da en angleški delavec, ki dela 25 dni, prisluži 100 kron, en nemški delavec v istem roku zasluži 83 kron, dočim zasluži francoski delavec samo 75 kron. Z druge strani zopet angleški delavec za boljšo plačo dela manj časa, ali točneje: angleški delavec dela povprečno 8 ur na dan, nemški delavec povprečno 9 ur, dočim na francoskega delavca odpade povprečno 10 ur na dan. Ako se pri tem uvažuje, da so življenjske potrebščine najceneje na Angleškem, dražje na Nemškem in najdražje po tej statistiki na Francoskem, potem se razvidi, da se godi angleškemu delavcu mnogo bolje nego njegovemu francoskemu tovarišu. Med tem, ko angleški delavec potroši za življenjske potrebščine 1 K, potroši nemški delavec 1 K 15 vin; francoski za isto stvar izdaja, četudi najmanj zasluži, 1 K 20 vin. V tej statistiki nismo našli podatkov, ki bi se nanašali na avstro-ogrske razmere, kaj že na naše jugoslovanske. Ali vendar je zanimivo tudi za nas slovenske delavce, da se zamislimo v to statistiko ter izvajamo iz nje nujne konsekvence. A to je: angleškim delavcem se najbolje godi zato, ker so bili v Evropi oni prvi, ki so se organizirali. Njihove močne strokovne organizacije (močne vsled velikega števila vpisanih in vsled dobro financiranih blagajen) se že skozi leta in leta na strokovnem polju borijo brez ozira na vero ali kaj sličnega za izboljšanje delavskega položaja. In uspeh njihovega boja se razvidi najlažje iz gori navedene statistike, ki zopet ni nič drugega nego večni memento delavstvu vseh strok in celega sveta: Organizirajte se!

s **Strokovno gibanje v Italiji.** Po poročilu o stanju strokovnih organizacij obrtnih delavcev v Italiji, ki ga prinaša „Bollettino dell' Ufficio del Lavoro“, povzemamo, da je naraslo število zvez od 22 začetkom 1. 1908. na 23 1. 1909. in število krajevnih društev od 2250 na 2538, dočim je šlo pa število članov od 191.599 na 175.836 nazaj. Razpustile so se tekom leta zveze strojnikov in čevljarjev, na novo pa so se ustanovile zveze knjigovozov, mesarjev in delavcev v žvepleni industriji. Naraslo je število organiziranih železničarjev za 4.961 članov, padlo pa je število državnih uslužbencev za 8.391, kovinarjev za 7.705 in stavbenih delavcev za 7.155 članov. Sicer pa so izpremembe neznatne. Skupno število krajevnih društev in članov je razdeljeno po strokovnih skupinah, kakor sledi:

Poklicane skupine	Kraj. društva		Število članov	
	1. 1908.	1. 1909.	1. 1908.	1. 1909.
Železničarji	1251—1250		40.000—	44.961
stavbeni delavci	474—	487	48.887—	41.732
grafični delavci	125—	119	12.751—	12.578
tekstilni delavci	93—	103	12.079—	11.124
državni uslužbenci	63—	58	17.473—	9.082
peki	103—	100	8.136—	8.593
kovinarji	93—	70	18.705—	8.000
klobučarji	36—	43	5.896—	5.510
uslužbenci hotelov in restavracij	22—	26	5.052—	4.419
bolniški uslužbenci	58—	59	3.286—	3.465
kemični delavci	27—	23	4.346—	3.164
keramični delavci	30—	27	1.737—	2.225
usnarji	16—	15	1.809—	2.080
lesni delavci	68—	46	3.135—	2.058
juvelirji	17—	14	1.407—	1.523
litografi	10—	13	1.077—	954
steklarji	30—	29	2.158—	2.155
drugi delavci	78—	37	3.676—	8.687

Skupaj 2250—2538 191.599—175.836

V poročilu mednarodnega tajnika strokovnih deželnih central je že leta 1908 (novejši dati še manjkajo) navedenih 546.650 delavcev kot v Italiji organiziranih, med njimi 356.867 obrtnih in 189.783 kmetijskih delavcev. Organizacije kmetijskih delavcev v Italiji niso nikakšne strokovne organizacije v ožjem smislu; razen tega so prištele k organizacijam obrtnih delavcev tudi takozvane delavske zbornice, ki dostikrat priglašene brezposelne delavce štejejo kratkomalo med člane. Podobne netočnosti se dogajajo na Francoskem, kjer navaja uradna statistika nad 900.000

članov strokovnih organizacij, dočim znaša njih število v resnici jedva 300.000. Lahko rečemo, da stoji na evropskem kontinentu Avstrija s svojimi okroglimi 500.000 fiktivnih članov strokovnih organizacij na drugem mestu. Samo Nemčija nas še prekaša.

s **Gospodarska kriza v premogokopni industriji mineva.** Izšla je uradna statistika o produkciji premoga za mesec januar in februar letošnjega leta. Iz statistike je razvidno, da so se razmere v premogokopni industriji temeljito izboljšale. Kajti v januarju se je izkopalo 67.968 meterskih stotov kamenitega premoga več kakor v letu 1910 meseca januarja, rjavega premoga pa 98.521 meterskih stotov več, torej vsega premoga v mesecu januarju letošnjega leta 166.219 meterskih stotov več kakor v letu 1910 meseca januarja. Prav tako imamo tudi za februar jako ugodne podatke. Bliža se torej ugodna prilika za gospodarske boje s podjetništvom. Toda vsa ta ugodna prilika ne bo pomagala prav nič ako ne bodo rudarji svojih organizacij okrepili. Kajti tudi podjetniki ne drže rok križem, ampak se krepko organizirajo. Torej na delo za organizacijo!

s **Stavka klesarjev v Zagrebu.** V Zagrebu so bili pred osmimi tedni klesarji stopili v stavko vsled slabih delovnih razmer. Osem tednov je torej trajala ta stavka in se je kakor poroča „Slobodna Rije“, pred par dnevi z uspehom končala. Delavci so dosegli lepe materialne uspehe in kar je najvažnejše: sklenjena je nova kolektivna pogodba. Uspeh je torej popoln in so delavci zopet pričeli delati, za uspeh se imajo pač zahvaliti svoji trdni organizaciji.

Dopisi.

d **Zagorje ob Savi.** Dne 2. aprila smo imeli tukaj občni zbor podružnice rudarske Unije. Na shodu je poročal sodrug Čobal: O pomenu strokovne organizacije. V podružnično vodstvo je občni zbor izvolil naslednje sodruge: Martin Repovš, Mih. Čobal, načelnika, Anton Ulle, Ivan Prosenc, blagajnikom, Ivana Marna, Ivana Ahčena, Ludvik Izlakarja, Josip Medveška, Franjo Ašeharja kot odbornika, Franjo Kristof, Franjo Zahorik kot preglednika.

d **Hrastnik.** Zopet nesreča. V sredo, dne 22. marca se je pripetila pri tukajšnjem rudniku grozna nesreča. Na starem rovu, ki služi samo za spuščanje lesu v jamo, je bil uslužben osemnajstletni delavec Smole. Omenjeni je oddajal vozove na šalo. Ker je bil mnenja, da je šala že tam, je porinil voz ter padel z vozom vred v 90 metrov globok rov. Nesrečnej je bil na licu mesta mrtev in tako zmečkan, da so morali zbirati razne dele telesa. V teku 20 let je pri tem rovu in pri ravno takem delom smrtno ponesrečilo že 10 delavcev. Varnostne naprave so take, kot pred dvajsetimi leti. Čudno se nam zdi, da vzlic tako mnogim nesrečam še niso napravili bolj varne naprave. Eno je gotovo, če bi bile drugačne varnostne naprave, bi se ne dogodila ta nesreča. Da bo sedaj kriv mrtvec, tudi dobro vemo; saj tega se ne more zapreti. Mi smo pa prepričani, da je kriva družba sama. Revirnemu uradu pa priporočamo, da naj sedaj strogo nastopi proti rudniku, da da napraviti boljše varnostne naprave.

d **Hrastnik.** Kakor znano, je začel gospod dr. Marcius s prosincem t. l. zaračunavati preiskovanja na novo vstopivših rudarjev. Na vsestranske pritožbe je sklicala podružnica rudarjev na dan 6. svečna shod, na katerem se je sprejela resolucija proti takšnemu izkoriščevanju. Resolucija se je poslala na revirni urad, kateri je isto odstopil bratski skladnici v Trbovljah z izrecno pripombo, da se mora § 69 pravil natančno izpolnjevati. Pri zadnji seji predstojništva bratske skladnice dne 5. marca se je tudi tozadevno sklenilo, da se takoj prepove gospodu dr. Marciusu tako krivično izkoriščevanje. Rudarji, dosegli smo uspeh, ki je velike važnosti za vse rudarje. Pomislite, če bi ne bilo organizacije, bi morali enostavno prenašati vsakršno izkoriščevanje. Zaraditega je dolžnost vsakega rudarja, da pomaga s skupnimi močmi odpraviti vsako krivičnost. Med tem, ko pišem ta dopis, čujem, da gospod dr. Marcius ne upoštevač sklepa in odloka predstojništva, zopet nadalje zaračunava, namreč fantom in takim, ki pridejo s kmetov. Opozarjamo rudniški urad v Celju, da takoj pouči gospoda Heinriha, ravnatelja in predsedboln. blagajne, da mora gospod dr. Marcius to napraviti, kar mu ukaže odbor.

d **Kako neznosno je pri nas plačilne razmere** kam kaže dejstvo, da jih je celih 25 delovnih partij izmed 60 zaslužilo od 230 do 3 K, in le ostale nad 3 K. Če pomislimo, da je draginja od dne do dne večja, se moramo naravnost čuditi, kako je mogoče posamezni družini živeti, če zasluži oče 50 do 60 kron na mesec. Bratski list „Glück Auf“ je prinesel v zadnjih dveh številkah poročila o gibanju iz Moravske Ostrovice, Ljubno in Fonhsdorf in še iz nekaterih čeških revirjev. Poročal je, da so socialistični poslanci interpelirali vlado, rudarji so odposlali deputacije na ministrstvo itd. Oporzili so s tem javnost in vlado na obupno stanje rudarjev v teh revirjih. Pri nas pa spimo

in čakamo, kdaj bo začela mana padati z neba. Ali bi ne bilo dobro tudi opozoriti javnost in vlado na še bolj obupne razmere v našem revirju? Ako pojde tako naprej, potem mora slej ali prej izbruhniti tudi v našem revirju delavska nevolja. Delavstvo se bo vprašalo, če li ni vseeno, ali strada, ko hodi dan na dan v rov garat, ali pa če odloži svoje orodje. Nam se tudi zdi, da bi bilo vseeno. Ampak, tovariši, vprašanje nastane, če smo pripravljeni na tak boj. Zaradi tega pa apeliramo na tovariše rudarje: pristopite v strokovno organizacijo, zakaj zadnji čas je!

Razne stvari.

r Državni zbor — razpuščen. Dne 30. marca se je uradno razglasilo, da je državni zbor razpuščen. Razpust je zakrivila nesramna politika meščanskih strank kakor tudi brezobzirnost ministrskega predsednika Bienertha, ki je razpustil parlament v hipu, ko bi bil moral pravzaprav sam iti. Razpust zbornice pomenja ogromno škodo za delavstvo. Zastopj je vse delo v socialnem odseku: socialno zavarovanje, važne rudarske postave, vse to je pahnjeno za lepo vrsto let nazaj. In čisto naravno je, da se razpusta zbornice nihče ne veseli tako zelo kakor podjetniški krogi; saj je z razpustom za lepo vrsto let pokopano tisto socialno zavarovanje, ki mu je izkoriščevalna gospoda že od prvih početkov nasprotovala ter ga izkušala kolikor možno poslabšati. Državni zbor je torej razpuščen in čaka nas volilni boj. Slovenski delavci kakor tudi delavci vse Avstrije pojdejo v volilni boj z geslom: Proti škodljivcem in sovražnikom parlamenta! Med temi škodljivci je bil dolgo časa tudi dr. Šusteršič s svojimi drugovi, tisti dr. Šusteršič, ki se je posebno vnel za ogromne vojaške zahteve. Zato pojdemo ob teh volitvah predvsem v boj proti slovenskemu klerikalizmu! Delavci! Pripravljajte se na volitve!

r 6000 delavcev izprtih. V lesni industriji v Hamburg-Altona in Wandsbeck je prišlo do velikega meznega gibanja. Delodajalci so sklenili, da izpro vse strokovno organizirane delavce ter zapro svoje delavnice. Na ta način bo 6000 delavcev brez kruha.

r Grozna nesreča. Iz New-Yorka se poroča o grozni nesreči. V sedmem nastropju neke hiše na 10 nastropij v kateri se nahaja tvornica celulida, ki zaposluje 1500 delavcev in delavk izbruhnil je na dosedaj ne razjasnjen način požar. Ob 6. uri zvečer izvlečenih je izpod razvalin preko 50 trupel, večinoma mladih deklet, ki so ostala mrtva, skočivši z oken na ulico. Pa tudi v hiši jo najdeno mnogo zadušenih. Nekatere osebe, ki so poskakale z oken na električne žice, koje so razpete na ulici so takisto ponesrečile, ker so žice počile in so dotične osebe padle na glavo na tlakovano ulico. Iz prvega nastropja je rešenih 50 oseb, tako da znaša število ponesrečenih okrog 150. Znatno število poškodovanih, ki so si zadobili opekline, je bilo prenešenih v bolnico. Preden je izbruhnil požar, se je čula detonacija. Najdena trupla so grozno iznakažena.

r Število žen v industrijalnih podjetjih. Kako neprestano narašča število žensk, zaposlenih v industrijalnih podjetjih, nam dokazujejo popisi zadnjih let. V Avstriji je že 5 milijonov 600 tisoč žen vposlenih, v Nemčiji 9.400.000 na Francoskem 6.800.000, na Angleškem 5.300.000 žen. V razmerju z možem prihaja na 100 uposlenih delavcev 42 uposlenih žen v Avstriji, na Francoskem 34, v Italiji 32, v Nemčiji 30, v Švici 28, na Angleškem 24, a na Svedskem 21. Zadnje desetletje je poskočilo tudi število v trgovini vposlenih žensk in to 248.000 na 296.000 v Avstriji. Torej za 20 odstotkov. Pri tem pada najbolj v oči okolnost, da najmanjše trgovine in podjetja nastavlja največ ženskega osebja. Postotek žen, ki vodijo samostojno trgovino, je poskočil najvišje. Tako pri malih podjetjih odpada na 23 moških 110 žensk. Male trgovinice z raznozvrstnim in manufakturnim blagom imajo vposlenih največ žensk, ker pač tu posel lahko opravljajo istodobno s svojimi rodbinskimi zadevami. Istotako se vidi, da so žene izkoriščane od strani veletrgovine, kar pa prihaja od tega, ker v onih malih samostojnih trgovinah prodajajo večinoma tako blago, ki je preostalo veletrgovini in ta ne ve kam z njim. S tem je pa zopet odškovan oni delavec, kmet in proletarec, ki je navezan, da kupuje v malih trgovinah. Žena polagoma prehaja tudi v obrt. V mnogih mestih uporabljajo ženske delavke čevljarji za šivanje gornjih delov čevljev, a v krojaškem obrtu počele so se ženske uporabljati v manjših podjetjih moške konfekcije. Zmiraj bolj in bolj narašča število žensk, ki so primorane, da si na tak način zaslužujejo svoje vsakdanje potrebščine ter delajo za prosep družbe, ali so zato še zmiraj — brezpravne.

r Proč s smrtno kaznijo. Dan pozneje, ko je nemški cesar z velikim hruščem in truščem obhajal obletnico svojega rojstva, so v Insterburgu za zidovi sodniškega dvorišča obglavili štiriindvajsetletno služkinjo Avgusto Milkovajtovo. Po usmrtitvi je časopisje poročalo, da so dekleta komaj privlekli na morišče; sedaj izpopolnuje tedanja poročila očividci, ki je bil priča groznega prizora: „Dva krvniška hlapca sta se Milkovajtovi počasi bližala, jo pograbila za roke in jo vlekla h krvnemu odru. Krvnik, ki jo tam razburjeno in nemirno pričakuje v fraku, cilindru in belih rokavicah, odloži cilindar in sleče rokavice ter vzame z bližnje mize sekuro, da ji odbije glavo. Tu nastane grozen, nepopisen prizor, ki pretrese vsem navzočim kosti in mozeg. V trenutku, ko jo privlečejo krvniški hlapci na morišče in ji strga eden izmed njih jopič s pleč in jo hočejo položiti na morilno tnal, se vrže Milkovajtova na zemljo in objame z naporom vseh svojih sil morilno tnal med obupnim, vreščecim vpitjem. V tem, ko stoji krvnik s sekuro v roki in deli direktive, poskuša eden njegovih hlapcev, da bi ji zasukal vsaj glavo preko tnal, kar se mu pa ne posreči z lepa; šele po dolgem naporu, ko so Milkovajtovi opešale moči, so jo položili na tnal. V tem hipu je krvnik z vso silo zamahnil sekuro in glava je zatočila en meter na stran v pesek. Udarec je bil tako silen, da je sekira obtičala v tnal...“ Grozne so bile minute, ko so krvnikovi hlapci pograbili dekleta, borečega se za svoje življenje, za roke za noge in ga položili rablju pod sekuro. Milkovajtova je bila morilka. Umorila je tiste, ki so se ustavljali njeni poroki s sinom posestnika. Poročiti je hotela moža, ki ga je iz vsega srca ljubila. Če bi ne bili zavirali te zveze, bi bila danes Milkovajtova morda srečna mati. Ampak uboga služkinja je bila in zaročencu njegovi sorodniki niso pustili, da bi bil vzel navadno dekle za ženo. Ne ljubezen, denarna mošnja odločuje o meščanskem zakonu. Da je Milkovajtova bila morilka, je strašno, ampak upoštevati je treba, da je vživela najslabšo vzgojo, da je le pol leta obiskovala šolo in da je bila v mladosti čisto zanemarjena. Da je bilo npravno čuvstvovanje dekleta v takih razmerah slabo razvito, je umljivo. Ta slučaj jasno dokazuje, da je družba, glavna skrivka umorov. Ampak namesto da bi odpravila vzroke razmer, ki rode taka strašna dejanja, vlačí meščanska družba žrtve svoje nemarnosti na morišče. Za kulturnost naše dobe je smrtna kazen žalostno znamenje. Socialni demokratje smo nasprotniki smrtni kazni. Smatramo jo za preostanek, za barbarsko dedščino srednjega veka. Pobijamo jo iz kulturnih razlogov. Nadalje pa je treba odpraviti smrtno kazen, ker omogočuje justične umore, ki jih vse človeštvo ne more več popraviti. Prvoboritelji meščanstva so pobijali smrtno kazen; sedanje meščanstvo pa ne razodeva posebnega veselja za odpravo smrtni kazni. Pred kratkim se je juristični kongres v Gdanskem izrekel za smrtno kazen. Mednarodni socialistični zbor v Kodanju je pozval proletarijat vseh dežel k propagandi za odpravo smrtni kazni po shodih in v delavskem časopisju. Kongres je izjavil, da je socialistično delavstvo najvažnejši in najzanesljivejši nasprotnik smrtni kazni in da more le propaganda socialističnih strank, le kulturna povzdiga širokih delavskih mas na politični in strokovni podlagi, le rastoča moč organiziranega proletarijata zbrisati kulturno sramoto smrtni kazni. Proč s smrtno kaznijo, to je naše geslo, dokler ne zatremo tega barbarstva.

Občno konsumno društvo v Zagorju
prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Španjolska inkvizicija,

roman v 14 zvezkih, stane sedaj 1 K (prej 2-40 K). V tem romanu se upozna vsakdo s strahotami, ki so jih uprizarjali duhovniki na Španskem. Nadaljevanje temu romanu so: „Tajne grada Rima“ v XIX. stoletju, „Klelija“ v 10 zvezkih s 14 velikimi slikami in stane 2 K. Naročbe in denar s poštnino 20 vin. Je poslati na naslov: „Naša snaga“, Zagreb, Ilica 55.

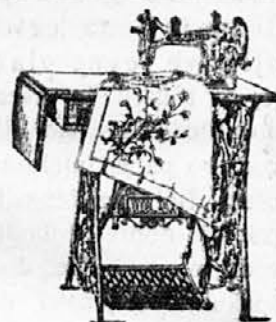
Občno konsumno društvo v Idriji

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiri **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pri-
dite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

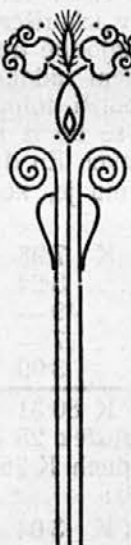
Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož.

Maks Zalokar, Ljubljana.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh življenskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

KOLINSKO CIKORIJO!
== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelj in zalagatelj Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.